

produkcija Huičin Vang, kitajske umetnice, ki že vrsto let živi na Slovenskem. Ker ni ohranjene podobe A. Hallersteina, je pripravila zanimive upodobitve (in performanse), tudi o njegovem življenju in delu na Kitajskem.

A. Hallerstein oziroma Liu Songling je predstavljen kot svetovna duhovna in znanstvena dediščina ter kot most med Evropo in Kitajsko. To je zbornik, ki ga lahko podarimo kolegom v tujino. S ponosom.

Irena Žmuc

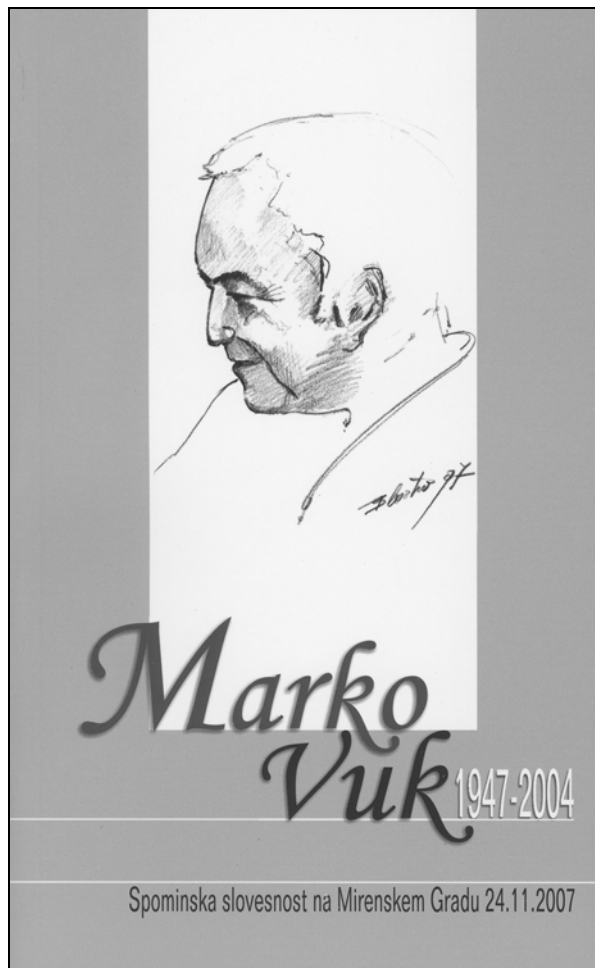
Marko Vuk 1947–2004, spominska slovesnost na Mirenskem gradu 24. 11. 2007, Gorica–Nova Gorica 2010, 150 strani

Goriška Mohorjeva družba in Pokrajinski arhiv v Novi Gorici sta septembra 2010 izdala zbornik prispevkov s spominske slovesnosti ob 60. obletnici rojstva Marka Vuka, ki je novembra 2007 potekala na mirenskem gradu.

Uredniki zbornika so Marija Češčut, Ivanka Uršič in Jurij Rosa, k izdaji je zelo pripomogla tudi Mirjam

Simčič iz Goriške Mohorjeve družbe. Prispevki kar štiriindvajsetih avtorjev so uvrščeni v enajst tematskih poglavij in nas vodijo skozi vsa obdobja in po vseh področjih delovanja Marka Vuka. Zbornik pestri bogat izbor fotografij in dokumentov, povezanih z Markovim življenjem.

Na prvih straneh zbornika v srčno napisanem pismu *Marka Tavčarja* prijatelju Marku Vuku lahko izvedemo, katere aktivnosti so bile poleg izdaje zbornika posvečene spominu na prezgodaj umrlega prijatelja Marka. Njegova življenjska pot je na kratko predstavljena pod naslovom *Mejniki življenja Marka Vuka*. Rojen je bil leta 1947 v Mirnu, v znani družini Vukov. Kot je zapisal v uvodnem nagovoru *Tomaž Pavšič*, je podedoval veliko izvirnih duhovnih in značajskih darov po stricu Stanku Vuku (literat, krščanski socialist, obsojen na drugem tržaškem procesu leta 1941, umorjen leta 1944) in po starem očetu Tonci Vuku. Tako je bil Marko »kot močna kulturna osebnost rahel posebnž v najbolj pozitivnem pomenu te besede«. To njegovo posebnost je v gimnazijskih in študentskih letih zaznal tudi *Bogdan Žorž* in ga v prispevku označil kot zadržanega, celo sramežljivega, hkrati pa presenetljivo odprtega in neposrednega človeka, ki ni maral kompromisov, vsaki stvari je hotel priti do dna, to pa ga je na eni strani dvigalo nad vrstnike, na drugi pa omejevalo v doživljanju mladostne razposajenosti. Že zgodaj je izstopal zaradi svoje izredne glasbene nadarjenosti, v študentskih letih je prevzel vlogo korepetitorja Akademskega pevskega zbora Vinka Vodopivca. Nase pa je opozarjal z zanimanjem za zgodovino, še posebej z drugačno resnico iz obdobja vojne, ki je v knjigah ni bilo, on pa je o njej veliko vedel. Po študiju umetnostne zgodovine se je leta 1973 zaposlil v Goriškem muzeju. Treh desetletij tamkajšnjega dela se s prispevki spominjajo njegovi štirje ravnatelji. *Branka Marušiča* se Marko ni dotaknil le kot uslužbenec, temveč tudi kot izreden sogovornik in pripovednik, ki se je znal izjemno živeti v čas, o katerem je govoril. Zelo nazorno nam Markovo podobo približuje *Nelida Nemeč* z besedami: »Slišim njegov gromki glas, ki je razkrival odličnega peva, njegov bobneči slap govornice, ki je v eni sapi hotela izraziti njegova prekipelajoča stališča, in pri tem ne vem kateri izmed njegovih ljubežni bi dala v tem spominskem pohodu prioriteto: glasbi, ki se ji je Marko strastno predajal, umetnostni zgodovini, kejer je rad raziskoval kulturno dediščino starejših obdobj, zgodovini, ki je bila predvsem zgodovina pomembnih osebnosti 19. in 20. stoletja, ali politiki navezani na slovensko zamejsko življenje.« *Slavica Plabuta* je z Markom, kot je zapisala, najdlje službeno sodelovala in prijateljevala. Tudi ona je poudarila njegova številna zanimanja, hkrati pa poudarila, da je bil kljub vsemu njegov prvi poklic preučevanje umetnostne zgodovine, torej skrb za njeno dediščino in predstavljanje le-te tako strokovni kot širši javnosti. Veliko umetnikov je osebno poznal in

bil v kritikah in predstavitev zelo sistematičen in razumljiv. Njegova bibliografija (v tem zborniku sicer ni predstavljena) je izredno bogata, nekatera dela tu omenjajo posamezni avtorji. Tako so omenjeni Bambičeva monografija, monografski zbornik umetnosti 20. stoletja na Goriškem, več krajših muzejskih vodnikov in prispevkov ter uredniško delo v Goriškem letniku, zborniku Goriškega muzeja. Predanost stroki potrjuje tudi *Andrej Malnič* z besedami, da je bil muzej Markov drugi dom, grad Kromberk pa zanj sveti kraj. Markovo gorečo pripadnost goriškemu prostoru je že med študijem spoznal tudi njegov stanovski kolega in prijatelj *Stane Granda*. V prispevku opisuje, kako je prav zaradi njega tudi sam bolje spoznal Goriško, njeno zgodovino in sodobne probleme njenih ljudi. V prispevku je opredelil tudi Markovo politično usmerjenost. Bil je brezkompromisno oster do nekdanjega sistema in po mnenju avtorja prispevka naj bi bil Marko žrtev komunizma na Goriškem, saj naj bi ga onemogočal v iskanju osebne sreče, v osebni razvoju. Od demokratizacije in osamosvojitve je preveč pričakoval. Markovo zanimanje in vedenje sta segali tudi daleč čez meje rodnega okolja. Kot je zapisal bratranec *Egon Pelikan* sta svetovljansko gostila intelektualce z različnih koncev Evrope, sveta in jih s svojimi znanji, razgledanostjo, širino velikokrat šokirala. S svojo široko paleto dejavnosti (od orgljanja pod mentorstvom prijatelja Huberta Berganta do ustvarjanja opisov cerkva in umetnostno-zgodovinske dediščine tudi v prostem času in zanimanja za tehnike ulivanja zvonov in še in še bi lahko naštevali) je bil Marko v očeh bratranca osebnost, ki bi ji lahko rekli »terenski intelektualce evropskega formata«. O Markovi predanosti umetnosti, tako literarni, glasbeni kot likovni, preučevanju njene zgodovine (predvsem primorske, goriške) in povezovanju njenih korenin z današnjostjo s poudarkom na vrednotah krščanskega sveta, piše *Silvester Gabrčšek*. Tudi on se dotika Markovega razočaranja po osamosvojitvi, saj ta ni prinesla svobode, kakršno je pričakoval, dodatno razočaranje pa je zanj pomenila tudi grozeča globalizacija, ki je vsak dan bolj grobo prodirala v naš svet. Njegove osebne vrline in strokovno znanstveno delovanje so se globoko vtisnile v spomin tudi *Vereni Koršič Zorn*, ki ugotavlja, da je »upošteval in gojil skupni kulturni prostor mnogo prej, preden so začeli o tem uradno razpravljati, ko še ni bilo tako enostavno in samoumevno tkati stike z rojaki onstran meje«. V tem lahko že slutimo tudi njegovo družbeno-politično delovanje. Temu se je posvetil *Peter Stres* in predstavil s pomočjo uporabe arhivskih virov in lastnega vedenja Markovo delovanje v raznih društvih in strankah od leta 1988 do 1990; bil je ustanovitelj Ekološkega društva Miren, sodeloval z Medškofijskim študentskim odborom, spodbudil postavitev spominskih plošč Virgilu Ščeku, sodeloval v Društvu 2000 (v okviru tega je bilo leta

1989 ustanovljeno Slovensko krščansko-socialno gibanje). V tej politični smeri je deloval avtor prispevka in bil tudi skupaj z Markom ustanovitelj stranke Slovenskih krščanskih demokratov na Primorskem. Njegovo tesno navezanost na zamejski prostor in delovanje v njegovih gibanjih, tudi v procesih osamosvajanja Slovenije, razodeva prispevek *Martina Breclja*. Podobno kot številni preostali avtorji tudi on izpostavlja Markovo veliko domoljubje in ljubezen do Slovencev na obeh straneh meje. *Terezija Paljk* nam bralcem predstavlja Marka kot izvrstnega organista, *Štefan Mavri* pa njegove glasbene sposobnosti dopolnjuje s pogledi, ki jih je imel Marko na glasbo, z njunimi pogovori o glasbeni teoriji in praksi. Celostno glasbeno delovanje Marka je povzel *Andrej Budin*: spoznamo ga kot organista in skrbnika orgel, kot spremljevalca ljudskega petja, spremljevalca zborov in solistov, pevca, korepetitorja in pevovodjo, liturgika in ne nazadnje pritrkovalca in zvonoslovca. O plodnem sodelovanju Marka Vuka z Goriško Mohorjevo družbo lahko izvemo iz prispevka *Marije Česčut*. Markove zasluge na tej in na oni strani meje, povezane z umetnostjo in osamosvojitvijo Slovenije, pa razodeva članek *Dorice Makuc*. Bogato sodelovanje z zamejskimi časniki *Novim listom*, *Katoliškim glasom* in pozneje *Novim glasom* temeljito predstavlja in analizira *Drago Legiša*. O svojem prijateljevanju z Markom, o njegovih izrednih darovih in znanjih piše tudi *Jurij Paljk*, ki med drugim zatrjuje, »da je bil Marko Vuk za časa življenja in delovanja gotovo največji poznavalec primorske likovne umetnosti«. O Markovi vlogi v domačem kraju piše *Efrem Mozetič*. Najprej nas seznanja z okoljem, v katerem je Marko živel in ki je »pospeševalo njegovo narodno in versko zavednost«. V prispevku *Cirila Ceja* pa beremo o Markovi tesni povezanosti z župnijo pri zvonjenju, igranju na orgle, v pastoralnem svetu, pri zbiranju podatkov o zgodovini cerkve in župnije, organiziranju razstav, simpozijev in urejanju župnijskega glasila. Vedno je bil tesno povezan s samostanom na mirenskem gradu. O tem piše *Anton Pust*. V tamkajšnji cerkvi je bil Marko pogosto pritrkovalce, praznični organist, sodeloval na raznih prireditvah, tečajih, predavanjih in o gradu napisal tudi več člankov. Vsak izmed člankov v zborniku nam razodeva katero od Markovih dejavnosti ali katerega od prispevkov k njej. Članek *Jurija Rose* med drugim prepoznava Marka kot redkega posameznika, ki ceni stare bogoslužne običaje, značilne za lokalno okolje. V svojem bogatem in širokem delovanju je Marko ustvaril tudi zanimivo arhivsko zapuščino. Marko je sploh imel izreden občutek za kulturno dediščino in ob tem že kar ljubosumno varoval zapuščino starega očeta Antona in njegovega zeta Engelberta Besednjaka, prav tako gradivo o obnovitvenih delih cerkve na mirenskem gradu po prvi svetovni vojni. V glavnem je Markovo osebno zapuščino Pokrajinskemu arhivu v

Novi Gorici že izročila Markova mama Natalija, ki je tudi sicer z velikim zanimanjem spremljala sinovo delo na vseh področjih. V arhivu je dokumentacijo, ki obsega 32 arhivskih škatel, uredila in popisala *Ivanka Uršič*. Vsebinsko je predstavila v tem zborniku. Gradivo je razvrstila v več vsebinskih sklopov. Med osebnimi dokumenti je najstarejša podobica, ki jo je prejel leta 1955 ob prvem svetem obhajilu. Dragoceni so njegovi koledarji, beležke in dnevniški zapisi. Zanimivo je tudi nekaj, kar je v tem prispevku prvič poudarjeno, in sicer Markova ljubezen do gora. Potrjuje jo tudi ohranjeni planinski dnevnik z beležkami iz obdobja od leta 1982 do leta 2001. V zbirki njegovega gradiva so številne pohvale, zahvale, priznanja, ohranjeni so tudi rokopisi in tipkopisi njegovih strokovnih del in nalog, katalogi, članki in druga njegova dela, pa tudi bogata korespondenca, od pisemca noni leta 1955 do dopisovanj s pomembnimi posamezniki v službenem in zasebnem življenju. Marko je kot navdušen fotograf ustvaril številne zanimive posnetke. Še nedavno jih je hranila njegova mama in so zdaj del zapuščine v Pokrajinskem arhivu v Novi Gorici. Brez dvoma bi njegova zapuščina lahko potrdila tudi vse navedbe avtorjev prispevkov, pripravljenih in objavljenih ob njegovem jubileju.

Vlasta Tul

Slovenski arhivi se predstavijo (ur. dr. Bojan Himmelreich in Katja Zupanič). Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije, 2010, 65 strani

Lani je v Cankarjevem domu potekal 1. Kulturni bazar. Na njem so se predstavljale vse slovenske kulturne institucije, da bi ozaveščale o pomenu kulturno-umetniške vzgoje tako pri mladini kot pri učiteljih mentorjih. V okviru Arhivskega društva Slovenije smo se posamezni slovenski arhivi predstavili predvsem z reprezentativnim arhivskim gradivom, ki ga hranimo v arhivskih depojih. Že takrat je nastala zamisel o skupni informativni publikaciji, ki bi prikazala, kako se v slovenskih arhivih trudimo za širjenje zavesti o pomenu kulturne dediščine pri šolski mladini in ne nazadnje tudi zavesti o pomenu kulturne vzgoje pri učiteljih. Zato je Arhivsko društvo prevzelo pobudo ter prosilo za finančna sredstva. Januarja 2010 sva na seji IO ADS prevzela uredniško delo dr. Bojan Himmelreich in Katja Zupanič. Vsebinsko publikacije sva priredila uporabnikom – odraščajoči mladini oz. njenim mentorjem. Za objavo sva določila za vse arhive enaka merila: naslov arhiva, osnovne podatke arhiva, kratek historiat ter opis pedagoške dejavnosti posameznega arhiva s kontaktnimi oseba-

mi. Po upoštevanih kriterijih so publikacijo ustvarili ti avtorji:

- Gašper Šmid – za Arhiv Republike Slovenije
- Zdenka Bonin – za Pokrajinski arhiv Koper
- Mojca Horvat – za Pokrajinski arhiv Maribor
- Aleksandra Pavšič Milost – za Pokrajinski arhiv v Novi Gorici
- Bojan Himmelreich – za Zgodovinski arhiv Celje
- Elizaberta Eržen Podlipnik, Marija Kos, Barbara Pešak Mikec, Judita Šega, Tatjana Šenk – za Zgodovinski arhiv Ljubljana z enotami v Idriji, Škofji Loki, Novem mestu, Kranju
- Ivan Fras – za Zgodovinski arhiv na Ptuj
- Blaž Otrin – za Nadškofijski arhiv v Ljubljani
- Igor Filipič, Liljana Urlep – za Nadškofijski arhiv Maribor
- Marjan Vogrin – za Škofijski arhiv Koper

Mladini in njenim mentorjem so arhivi z vsebino pedagoške dejavnosti predstavljeni kot odprte ustanove, v katerih je vsakdo dobrodošel in niso rezervirane le za raziskovalce, torej kot ustanove, ki niso pokopališče za star papir, hranjen zaradi kdo ve kakš-

